WARIES MISDAADREEKS · Nº 241

ONDER ZEENIVEAU IN ZUIDPLAS

De zaak van de smokkelroute door de polder

Podcastscript van de true-crimeserie *Onder Zeeniveau*
Een misdaadpuzzel — los de zaak zelf op

UITGEVERIJ WARIES B.V.

INHOUD

Hoe dit boek werkt	4
Verantwoording van de makers	5
De makers en de mensen in deze zaak	6
Woordenlijst van de polder	7
Kaart: de polder, het water en de route	8
Aflevering 1 · Het laagste punt	10
Aflevering 2 · De ringvaart	20
Aflevering 3 · De boten	30
Aflevering 4 · De jongen	41
Aflevering 5 · De tip	53
Aflevering 6 · Onder zeeniveau	65
Stand van zaken	68
Aan de lezer · de vragen	69
Werkbladen	70
Antwoordformulier	73
Hints (op hun kop)	76
Verzegeld	77
De oplossing	78
Reconstructie: de mastertijdlijn	82
Naschrift: leven onder zeeniveau	83
Waar de mensen nu zijn	85
Nawoord	87

HOE DIT BOEK WERKT

Dit is geen roman. Dit is het volledige script van *Onder Zeeniveau*, een true-crimepodcast in zes afleveringen, plus het dossier dat de makers Noor Vermaas en Gijs Terlouw onderweg verzamelden: peilregisters, een tellijst, krantenknipsels, een proces-verbaal, brieven en een kaart. De makers komen tot vlak voor het einde — maar ze trekken de conclusie niet. Dat doet u.

Lees de afleveringen op volgorde en bekijk elk document dat ertussen staat. De waarheid zit niet in één zin; u moet gegevens uit verschillende stukken naast elkaar leggen en narekenen. Eén bron in deze serie weet meer dan hij vertelt — let op wat hij juist niet zegt.

Achterin vindt u werkbladen om verdachten, data en het waterpeil bij te houden, en een antwoordformulier met zes vragen. Kom je er niet uit, dan staan er drie hints, gedrukt op hun kop, zodat je niet per ongeluk meer leest dan je wilt. Pas als je je antwoord hebt ingevuld, breek je het verzegelde deel open: daar staat de oplossing, met verwijzingen naar de bladzijde waar elk bewijs staat.

Eén raad vooraf, van twee mensen die er maanden mee bezig waren: vertrouw op papier, niet op charme. De aardigste stem in deze serie is niet per se de eerlijkste, en de nette brief van een advocaat zegt soms meer door wat er niet in staat. Wie goed luistert naar wat iemand juist overslaat, is de halve zaak al rond.

Speelduur: ongeveer 2 tot 4 uur, alleen of samen. Pak een pen.

DE MAKERS EN DE MENSEN IN DEZE ZAAK

NOOR VERMAAS
maker · geluid en montage

37, Moordrecht. Nuchter, rekent alles na.

GIJS TERLOUW
maker · research

41, Moordrecht. Enthousiast, laat zich makkelijk meeslepen.

CEES VONK
de bron · oud-gemaalmachinist

78. Veertig jaar machinist in gemaal De Lage Tocht. Benaderde de makers zelf.

GERRIT SLAGBOOM
schipper · veroordeeld 1997

Gold als het brein achter de route. Overleden in 2019.

DICK VERWEIJ
eigenaar Jachtwerf Verweij

Welvarend en gerespecteerd. Weigert elk interview.

ANNIE VERWEIJ
echtgenote van Dick

Werkt mee op de werf aan de Rotte.

HENNIE BAAS
chauffeur

Reed de bestelbussen; de loods aan de Tweede Tocht stond op zijn naam.

RIA DOORNBOS
café De Ringvaart

Hield het café in Moordrecht met het verhuurde achterzaaltje.

JAN KOOIJ
dekknecht · overleden 1996

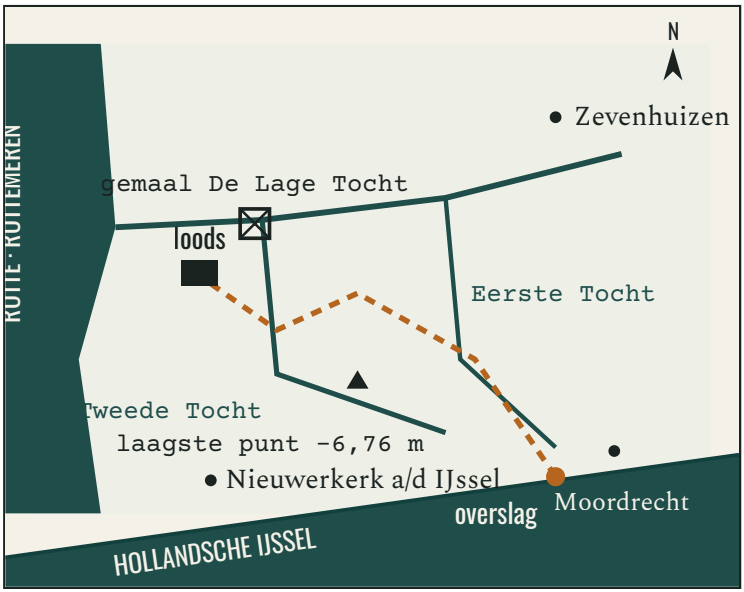
22 jaar. Verdronk in de nacht van 22 op 23 november 1996.

LOES KOOIJ
zus van Jan

Bewaarde Jans spullen in een schoenendoos.

KAART

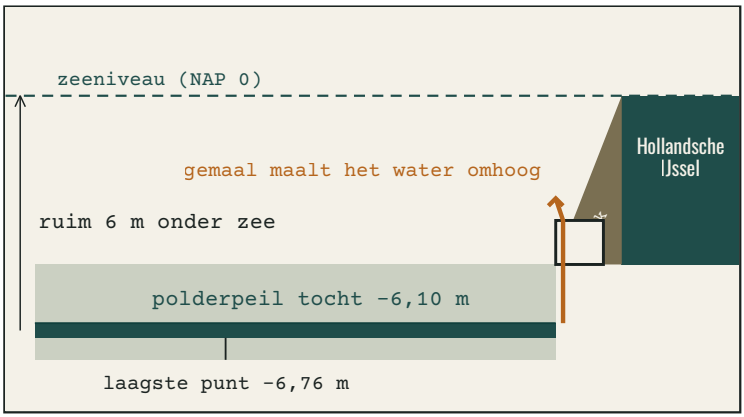
De polder, het water en de route

Schematische reconstructie door de makers. De oranje stippellijn is de vermoede route: overslag op de Hollandsche IJssel bij Moordrecht, via de tochten de polder in, naar de loods aan de Tweede Tocht bij de Rottemeren. Het laagste punt (-6,76 m NAP) ligt bij Nieuwerkerk aan den IJssel. Afstanden niet op schaal.

Houd deze kaart bij de hand. De platbodems moesten van de rivier, via de boezem en de ondiepe tochten, tot aan de loods komen — geladen, in het donker.

Dwarsdoorsnede: waarom het water hier de baas is

Niet op schaal. De rivier (de Hollandsche IJssel) staat hóger dan de polder; alleen de dijk houdt hem tegen. In de polder zelf ligt het peil ruim zes meter onder zeeniveau en wordt het door het gemaal kunstmatig laag gehouden. Stop je met malen, dan loopt het peil op — precies wat nodig was om de platbodems door de ondiepe tochten te laten varen.

Een paar getallen om in het achterhoofd te houden. De Zuidplaspolder is ruim vierduizend hectare groot. Een centimeter water over zo'n oppervlak is al gauw honderdduizenden kubieke meters; een gemaal pompt daar in een gewone nacht uren voor. Omgekeerd stijgt het peil bij stilstand maar langzaam: een paar centimeter per uur, afhankelijk van regen en kwel. Wie het water een paar decimeter wil laten stijgen, moet de pomp dus niet een kwartier, maar een groot deel van de nacht stilzetten. In een register valt dat op — als iemand kijkt.

ONDER ZEENIVEAU · AFLEVERING

01

HET LAAGSTE PUNT

DUUR 00:34:12 · OPNAME moordrecht, feb. 2024 · MONTAGE n. vermaas

We staan op het droogste stukje water van Nederland. Zes meter onder zee, en toch geen golf te bekennen. Dit is waar het verhaal begint: met een man die ons belde en zei dat de verkeerde is opgepakt.

GIJS

[00:00:21] Je hoort het meteen, hè. Die stilte. We staan op een graspad bij Nieuwerkerk aan den IJssel, en als je hier een bordje gelooft, sta je op het laagste punt van Nederland. Zes meter zesenzeventig onder zeeniveau.

NOOR

[00:00:35] Samen met een fjord in Denemarken het laagste punt van de hele Europese Unie. En het is gewoon… wei. Een sloot. Een rij knotwilgen.

GIJS

[00:00:57] Dit is de Zuidplaspolder. Tweehonderd jaar geleden was dit een meer. Ze hebben het leeggemalen met dertig molens, vijftien jaar lang, en sindsdien houden pompen het droog. Zet die pompen uit en het water komt terug — want we staan onder de zeespiegel.

NOOR

[00:01:13] En dat, zo bleek, is precies het idee dat je moet onthouden voor deze serie. Het water hier doet niets vanzelf. Iemand bepaalt hoe hoog het staat.

GIJS

[00:01:41] Wij wonen hier allebei ons hele leven. Moordrecht ligt op de dijk, met zijn rug naar de rivier en zijn gezicht naar de polder. Als kind fietsten we hier door het weiland, langs de tochten, en we wisten niet eens dat we onder de zee fietsten. Dat leer je pas later, op school, met een tekening van een badkuip.

NOOR

[00:01:57] Een badkuip met een pomp erin. Zo legde onze meester het uit. Als de pomp stopt, loopt het bad vol. Ik heb dat beeld nooit meer kwijtgeraakt.

— Tune. Laag gezoem van een gemaal, dan stilte.

DE IJSSELBODE

Nieuws uit Moordrecht, Nieuwerkerk en de Zuidplas · vrijdag 19 september 1997

Schipper (54) veroordeeld voor grootschalige sigarettensmokkel door de polder

VAN ONZE VERSLAGGEVER

MOORDRECHT — De rechtbank heeft gisteren schipper G. Slagboom (54) uit Moordrecht veroordeeld tot achtentwintig maanden cel voor het grootschalig invoeren van onveraccijnsde sigaretten. Volgens de rechtbank voerde Slagboom jarenlang sloffen sigaretten via de Hollandsche IJssel de Zuidplaspolder in, waar ze werden opgeslagen in een loods aan de Tweede Tocht.

Bij de inval in januari werden ruim tweehonderdzestig sloffen aangetroffen. Opvallend was dat Slagboom zelf over weinig vermogen bleek te beschikken: de gebruikte boot was gehuurd en ook de loods stond niet op zijn naam. De verdediging voerde aan dat haar cliënt “in opdracht van anderen” voer, maar kon die anderen niet noemen.

De officier sprak van “een strak geleide organisatie” en betreurde dat een deel van de betrokkenen buiten beeld was gebleven. Het Openbaar Ministerie liet weten het onderzoek te sluiten omdat verdere aanknopingspunten ontbraken.

Slagboom zelf zweeg tijdens de zitting. Op de vraag van de rechter wie de boten leverde, antwoordde hij enkel: “Vraag het aan het water.”

Knipsel uit het archief van Loes Kooij. De makers konden de krant De IJsselbode niet meer traceren; de uitgever bestaat niet meer.